



Bildkälla: Bohusläns museum
www.digitalmuseum.se

Föreläsning- Manus

Detta manus kan du använda i samband med lektionen. Du kan också välja att använda delar av manuset, eller att skapa ditt eget manus.

Vad trodde man på förr? Kort sagt kan man säga att man alltid har trott på olika typer av väsen, skrock och vidskeplighet. På 1600-talet, när häxprocesserna skedde, trodde man på väldigt många olika saker, och ibland hade det betydelse var man bodde. I vissa delar av Sverige, där det finns björnar, trodde man att man kunde få bättre jakthundar om man tog en bit från en björnhud och knöt fast den på hundens halsband. I andra delar av landet, där björnar inte alls var särskilt vanligt, hade man andra saker man trodde på.

Det man trodde på förr brukar kallas för folktro, och det var något som fanns i det gamla bondesamhället, alltså när nästan alla i Sverige var bönder. På den tiden fanns det inga datorer, filmer, inte ens elektricitet. Det fanns böcker, men det var ovanligt och de allra flesta kunde inte läsa. Man gick ju inte ens i skola! Så istället berättade man sagor eller berättelser från verkliga händelser för varandra. De sagor och berättelser som var extra bra och spännande vandrade vidare från gård till gård och by till by, och till slut efter flera generationer kunde något som en gång bara varit en påhittad saga vara något som de flesta trodde fanns.

När kristendomen kom till Sverige så bestämde kungen att alla skulle tro på Gud och det som stod i bibeln. Och så blev det. En del tog det till sig på en gång, medan andra ändå trodde på allt de gamla som de hade vuxit upp med. Det var ju det som de alltid hade trott på och vetat om, och då kan det vara svårt att bara sluta tro på det. Så för att kristendomen skulle få bättre fäste i Sverige så tog man vissa av de gamla traditioner, högtider och sagor och bara gjorde om dem lite så att de skulle ha samma innebörd men handla om Jesus och Gud istället.

Om man jämför folktron med olika religioner så är skillnaden att folktron är mycket mer varierad. Som vi sa förut så kunde vad man trodde på bero på var man bodde, medan religioner hade en tydlig lära som alla skulle tro på.

Men vad var det man trodde på då? Det kunde vara allt möjligt. Häxor trodde man på, men det ordet fanns inte då. Vid den tiden kunde det heta trollkvinna, för man trodde att det ofta var något kvinnor kunde. Men även män kunde hålla på med "trolldom". Och innan häxprocesserna var det inget som behövde vara dåligt. Man trodde på både svart och vit magi. Alltså ond och god, men när kristendomen och kyrkan bestämde fick mer makt och rätt att bestämma i Sverige, så bestämde man att all magi var ond, även den vita och goda. Man trodde helt enkelt att all magi kom från djävulen, och det var ju ondska enligt kristendomen.

Andra saker som nästan alla trodde på var olika typer av väsen. Oknytt trodde man på, som kunde göra sig synliga eller osynliga, man trodde att det på gårdarna kunde bo vättar eller en gårdstomte. I skogen fanns det något som hette skogsrå, och i bergen bodde troll. När man såg dimma trodde man det älvor som dansade, och i bäckar trodde man ibland att man kunde hitta näcken - en naken person som spelade flöjt!

Men när man trodde att magi också kunde vara farligt så behövde man ju hitta något som kunde skydda sig och sin familj mot det. Ofta var man rädd att någon i familjen skulle bli sjuk, att en ko skulle sluta ge mjölk eller att skörden skulle bli dålig. Sådana saker kunde ju alltid hända, och då var det väldigt lätt för människor att hitta något att skylla på. Ibland hände det att man skyllde på någon man inte gillade. Kanske en granne som någon gång bettet sig illa. Och faktiskt, var det ofta så rykten om att oskyldiga personer var häxor kunde spridas.